

Odense Centralbibliotek 2015

Medie- og læsekompetencer

Odense Centralbibliotek den 29. maj 2015
Projektet er støttet af kulturstyrelsens udviklingspulje

Disposition

1. Introduktion, formål og metode
2. Konklusioner
3. Kortlægning af læsevaner
4. Digitalisering og læsevaner
5. Betydning af biblioteksbrug i barndom
6. Eftermåling: resultater og evaluering

1. Projektets formål

1. Om teknologi skaber bedre læselyst og læsekompetencer og om det betyder noget for læseoplevelsen, hvilket medie man benytter
2. Hvad er samspillet mellem medie- og læsekompetencer
3. Afprøve digitale læsestimulerende aktiviteters effekt på målgruppernes læsning (evne, oplevelse, lyst og vaner).
4. Målgrupperne: Læseuvante +/- mediekompetence
5. Perspektiverne:
 - Input til bibliotekerne ift. udnyttelse af nutidens teknologi for et mere sammenhængende tilbud
 - National interesse, hvis der kan identificeres positive effekter: uddannelse, social arv m.m.

1. Introduktion og formål

Samlet undersøgelse med følgende hovedformål:

1. Kortlægning af danskernes læsevaner, læseevner og præferencer for læsning fysisk vs. digitalt
2. Samspil mellem digitale mediekompetencer og læsning?
3. En temaundersøgelse af sammenhængen mellem biblioteksbrug i barndommen og senere læsevaner
4. Specifik effektevaluering af deltagelse i læseforløbene på Odense, Randers og Thisted Bibliotek.

1. Om undersøgelsen (kvantitativ)

Denne kvantitative del er baseret på to datasæt – et til den generelle analyse af danskernes læsevaner, -interesser og – evner og et til den specifikke projektevaluering.

- Det generelle datasæt indeholder 1.357 besvarelser, indsamlet fra september 2014 til februar 2015. Datasættet er vejet for at stemme overens med den nationale fordeling på køn, alder og uddannelse.
- Det projektevaluerende datasæt indeholder en nulpunktsmåling med 118 besvarelser samt en eftermåling med 73 besvarelser
- Begge datasæt omfatter både læsevante og –uvante samt personer med forskellige grader af mediekompetencer

1. Om undersøgelsen (kvalitativ)

- Personinterviews før og efter projektets indsatser.
- Interviewtema: kompetencer, vaner, baggrund, historik, motivation og lyst ift. digitale medier og tjenester samt niveau for læseevne og læselyst samt oplevelser af sammenhænge mellem medier og læsning.
- Efter projekt: hvordan specifik projektaktivitet har påvirket læselyst, læsevaner, læsemængde og type af litteratur.
- Semistruktureret interviewguide
- 22 før interviews
- 19 efterinterviews med samme personer efter aktiviteterne gennemførelse.

2. Konklusioner

1. Læsevaner
2. Læsevaner og køn, alder, og uddannelse
3. Biblioteksbrug i barndommen
4. Effektevaluering af projekts digitale læsestimulerende aktiviteter

2.1 Konklusion: Læsevaner

- **Fysiske medier** såsom aviser, romaner og magasiner, benyttes oftere end digitale medier
- De fleste foretrækker at benytte **biblioteket fysisk**, og at låne/købe **bøger i fysisk form**
- De fleste benytter sig af **sociale medier og apps** på smartphone eller tablet
- Mange har **svært ved at læse og forstå indholdet i breve og beskeder fra det offentlige** – dette bedres dog klart med øget uddannelsesniveau (social skævhed)
- Store andele kender til **Bibliotek.dk, eReolen.dk, og Filmstriben.dk**, mens kendskab til andre tilbud er lavt.

2.2 Konklusion: Læsevaner og køn, alder, og uddannelse

- **Kvinder** læser oftere end mænd, og angiver at de har lettere ved at læse og forstå indholdet i det de læser
- **Yngre** mennesker er mere digitaliserede end ældre
- **Ældre** mennesker læser oftere end yngre
- **Højtuddannede** mennesker er de mest digitaliserede

- **Samspelet mellem fysisk og digital læsning** er overordnet: Personer, der ofte læser fysisk er mere digitaliserede og de læser samlet set mere.
- Projektet viser dog, at **læsning formentlig kan øges for alle grupper** gennem digitale læsestimulerende og – oplysende tiltag (jf. Følgende).

2.3 Konklusion: Biblioteksbrug i barndommen

- Biblioteksbrug i barndommen har en positiv indflydelse på **læsningshyppighed senere i livet**. *Efter kontrol for indflydelse fra forældres uddannelse!*
- Biblioteksbrug i barndommen har en positiv indflydelse på lysten til at **låne/købe både fysiske og digitale bøger**
- Biblioteksbrug i barndommen har en positiv indflydelse på **evnen til at læse og forstå** indholdet i romaner, noveller, digte, avisartikler, magasiner og breve og beskeder fra det offentlige
- -> *"Biblioteker har plads ved siden af mælk, fiskeolie og grøntsager"!* 😊

2.4 Konklusion: Effektivurdering af projektet *opgradér din læsning*

- Efter forløbet vurderer projektdeltagerne både spørgeskema og interviews:
 - at projektet har været **spændende, relevant**, og især **lærerigt**
 - at projektet har haft en positiv **indflydelse på deres lyst og evne til at læse**
 - at projektet har øget deres **læsningshyppighed**
 - At projektet har øget deres **viden om hvordan man finder interessant læsestof digitalt**

2.4 Konklusion: Effektivurdering af projektet *opgradér din læsning*

- Konkrete målbare effekter (forskel på før og nu) er:
 - at deltagere oftere benytter apps på smartphone eller tablet
 - oftere besøger biblioteket både fysisk og digitalt
- Desuden kan man efter forløbet måle et betydeligt øget kendskab til mange af bibliotekets digitale tilbud

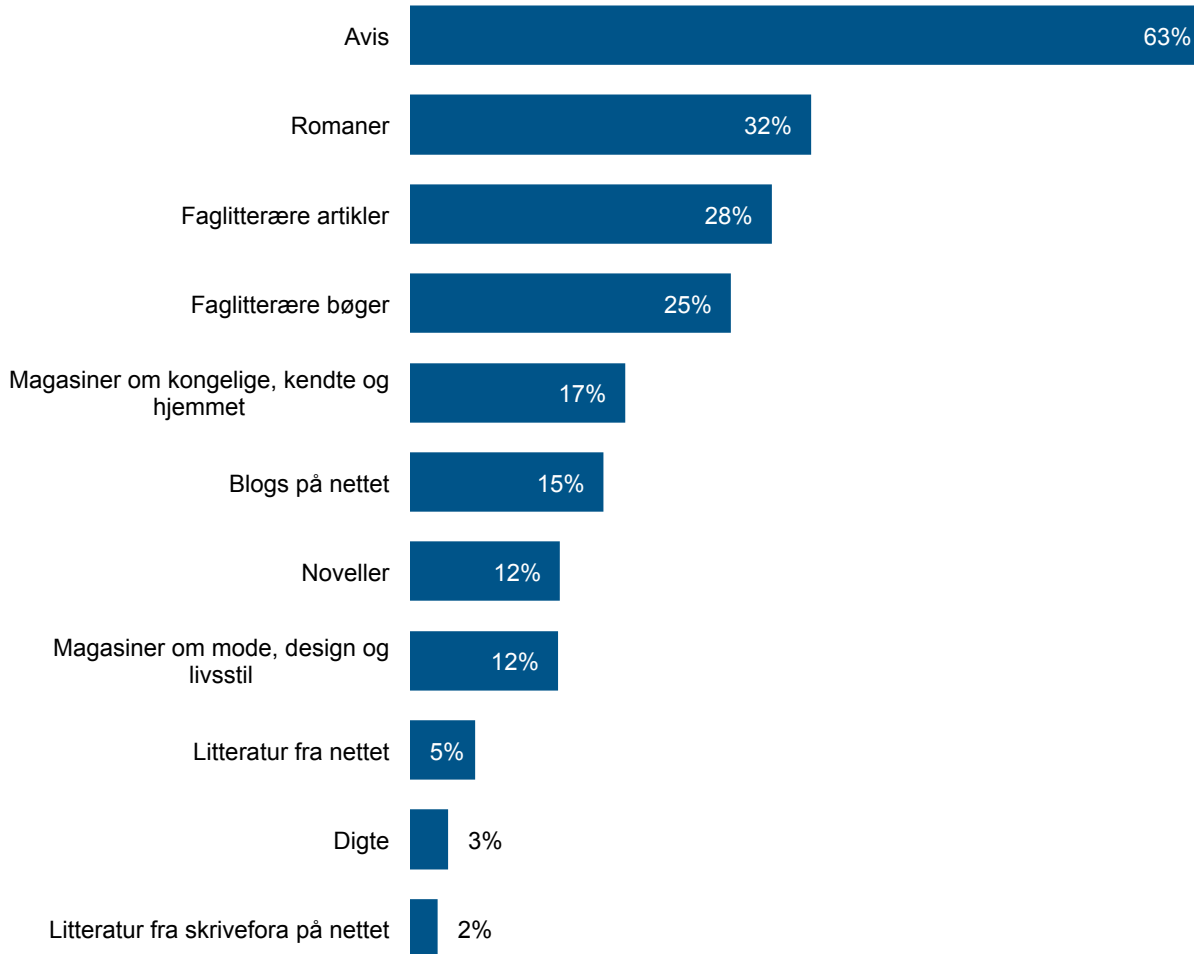

3. Kortlægning af læsevaner

1. Generelle tendenser
2. Køns indflydelse
3. Alders indflydelse
4. Uddannelsesniveaus indflydelse

3.1 Læsevaner på tværs af medier (ugentligt eller oftere)

Denne figur viser læsning og lytning på tværs af forskellige medietyper. De viste andele er de, der benytter medierne ugentligt eller oftere.

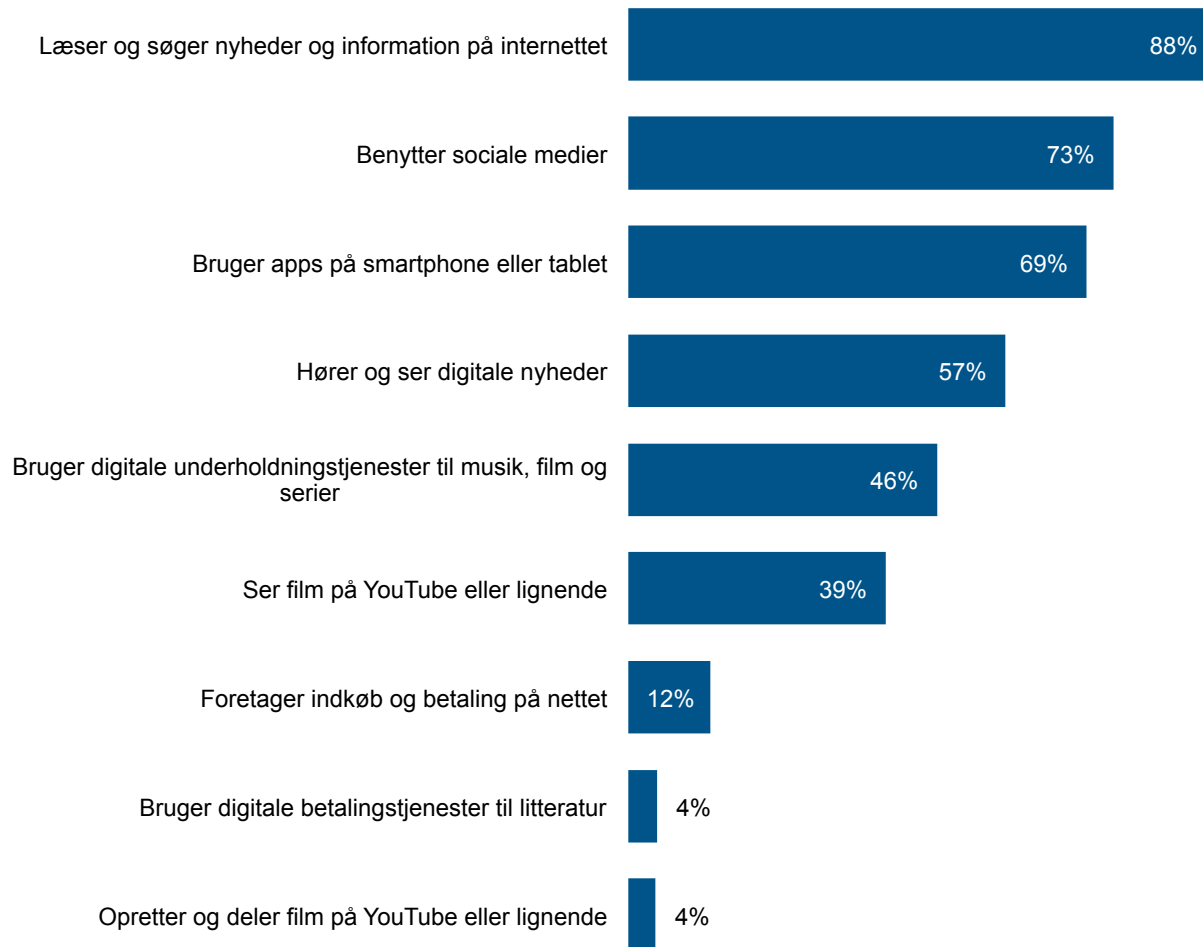
Avis er det hyppigst benyttede medie, med 63% der læser avis ugentligt eller oftere.

Blandt andre populære medier er romaner (32%), faglitterære artikler (28%) og faglitterære bøger (25%).

Betydelige andele læser magasiner, blogs og noveller ugentligt eller oftere, mens litteratur fra nettet og digte er mindre populære.

3.1 Digitale medievaner (ugentligt eller oftere)

Denne figur viser andelen, der benytter forskellige digitale tilbud ugentligt eller oftere.

Hyppigst benyttet er læsning og søgning af nyheder og information på internettet. Herefter følger brug af sociale medier og brug af apps på smartphone eller tablet.

Mindre populære digitale tilbud er indkøb og betaling på nettet, brug af digitale betalingstjenester til litteratur og oprettelse og deling af film på YouTube og lignende.

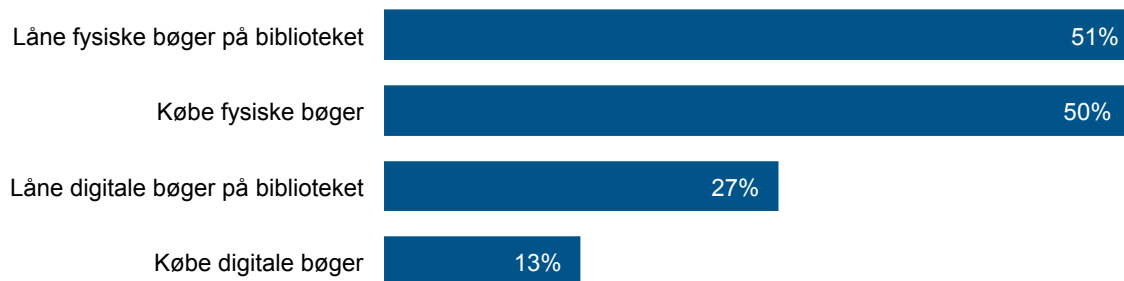
3.1 Det fysiske mod det digitale bibliotek

Figur 1: Biblioteksbesøg indenfor seneste måned

Figur 2: Andele, der om 1 år forventer at låne bøger på biblioteket månedligt eller oftere

Figur 3: Interesse for køb/bibliotekslån af bøger i digital og fysisk form

3.1 Det fysiske mod det digitale bibliotek

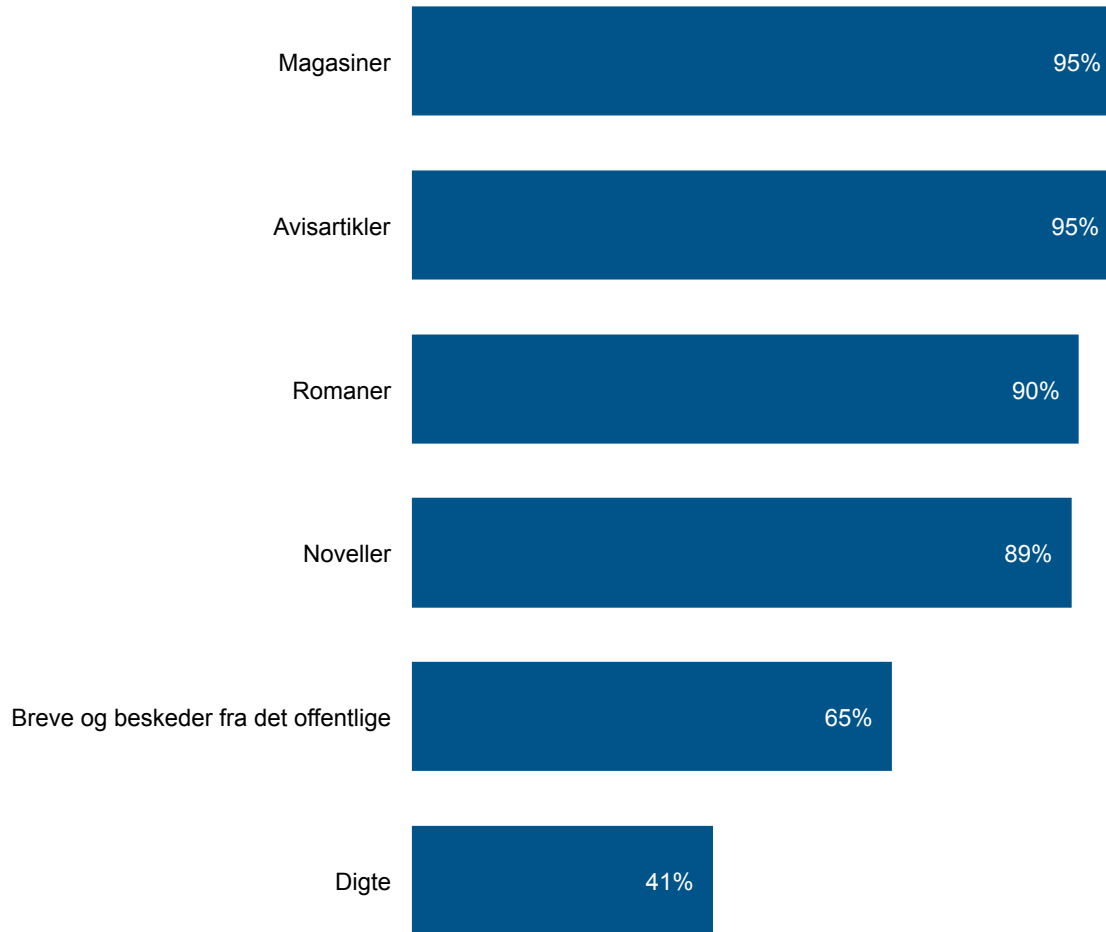
”I skolen læser vi noveller på skærm. Men jeg foretrækker klart papir, fordi den hvide skærm giver ondt i øjnene.” – Sandy, ung kvinde

”Det er simpelthen mere praktisk at læse bøgerne i hånden – og så går den jo heller ikke tør for strøm, så den kan man bedre have med sig.” – Bente, voksen kvinde

”Har lettere ved at læse på iPad – fordi store bøger virker uoverskueligt. Foretrækker iPad læsning.” – Viktor, ung mand

3.1 Læseevner

Figuren viser de andele der vurderer, at de har nemt eller meget nemt ved at læse og forstå forskellige typer læsestof.

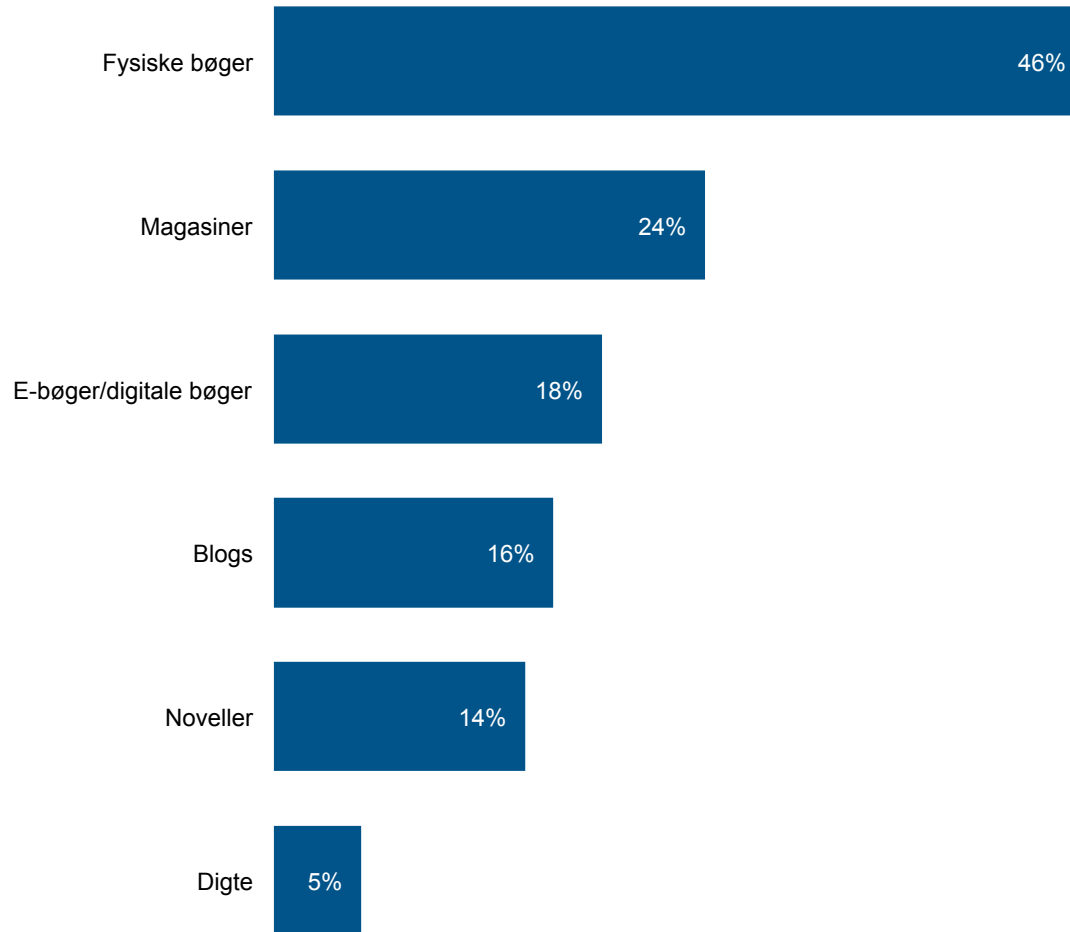
Langt de fleste, 95%, kan læse og forstå indholdet af magasiner og avisartikler uden problemer.

Lidt færre har nemt ved at læse og forstå romaner og noveller – tallet er ca. 90% for begge.

Breve og beskeder fra det offentlige har betydeligt færre, 65%, nemt ved. Nederst ligger digte, med kun 41% der har nemt ved at læse og forstå indholdet.

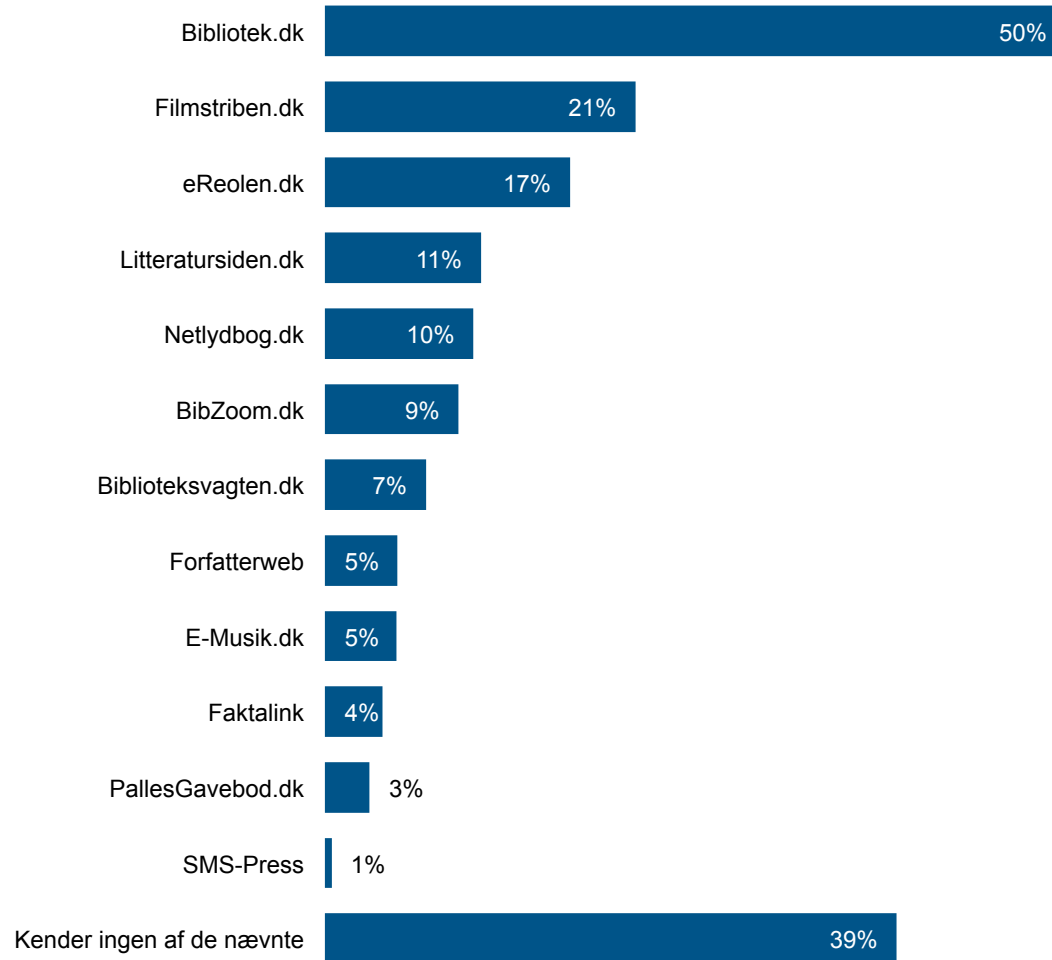
3.1 Forventninger til fremtidig læsning

Denne figur viser andelen, der om et år forventer at læse forskellige typer materiale ugentligt eller oftere.

3.1 Kendskab til digitale bibliotekstilbud

Det mest kendte digitale bibliotekstilbud er Bibliotek.dk, med 50% kendskab.

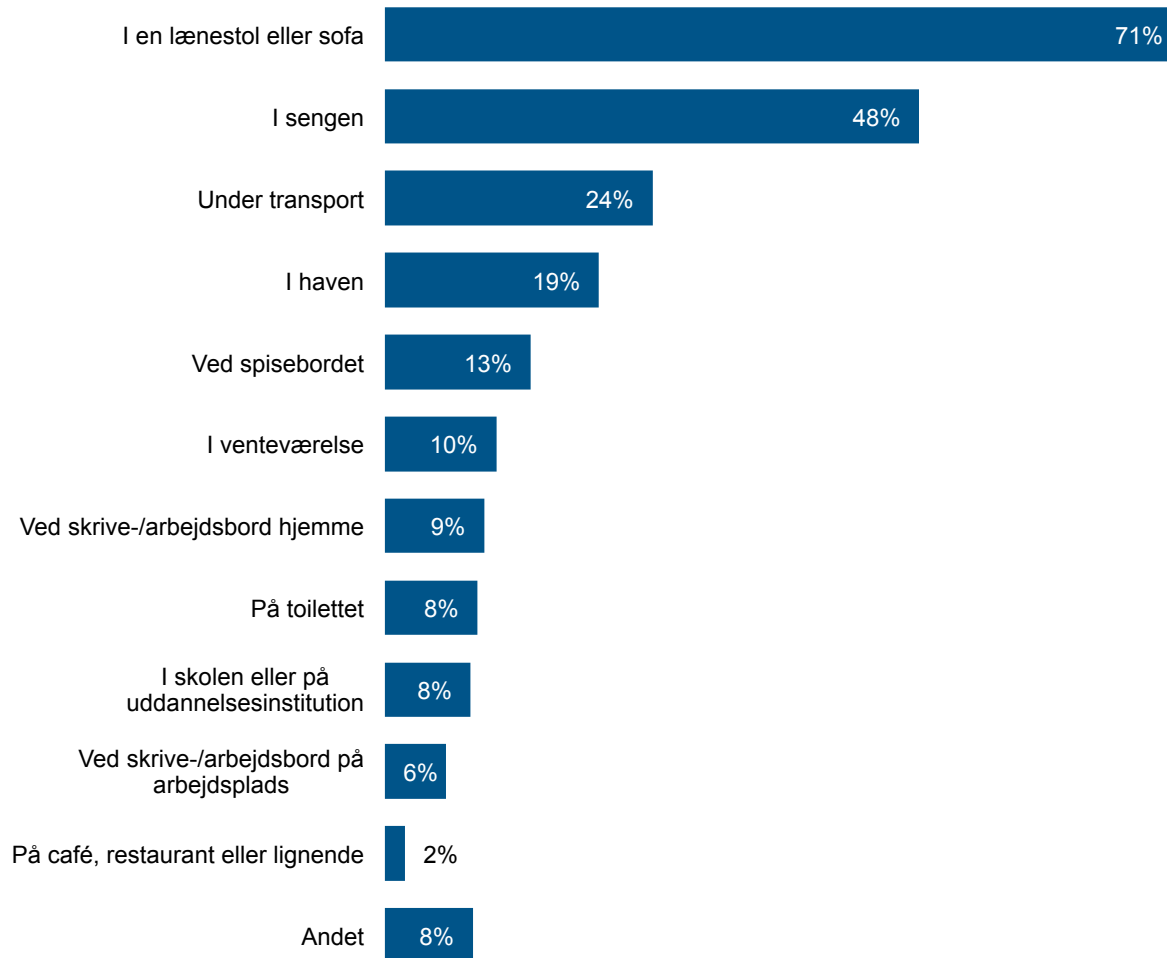
Andre kendte tilbud er Filmstripen.dk (21% kendskab), eReolen.dk (17% kendskab) og Litteratursiden.dk (11% kendskab).

Kendskabet til de øvrige tilbud ligger lavt, på 10% eller derunder.

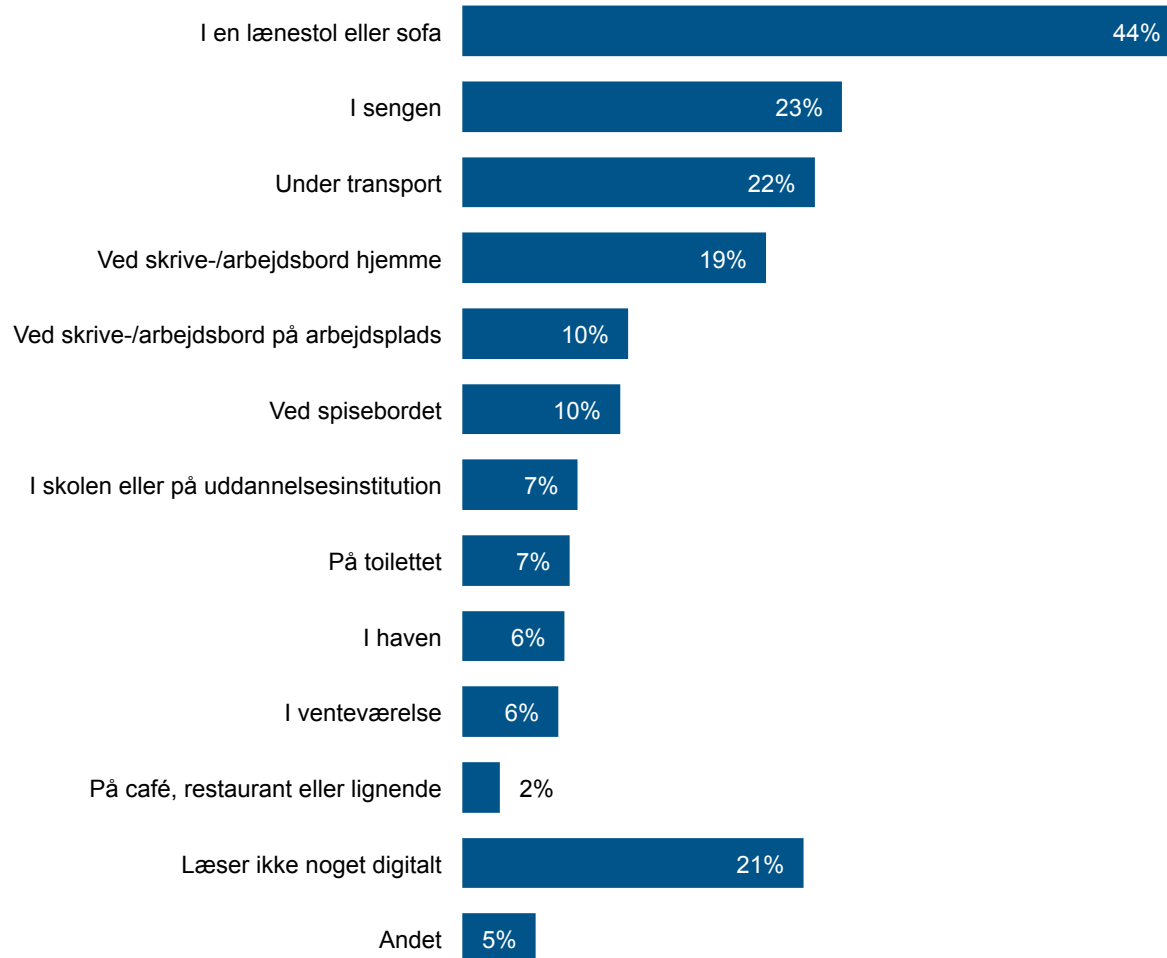
En betydelig andel på 39% kender slet ikke til nogen af de nævnte digitale bibliotekstilbud.

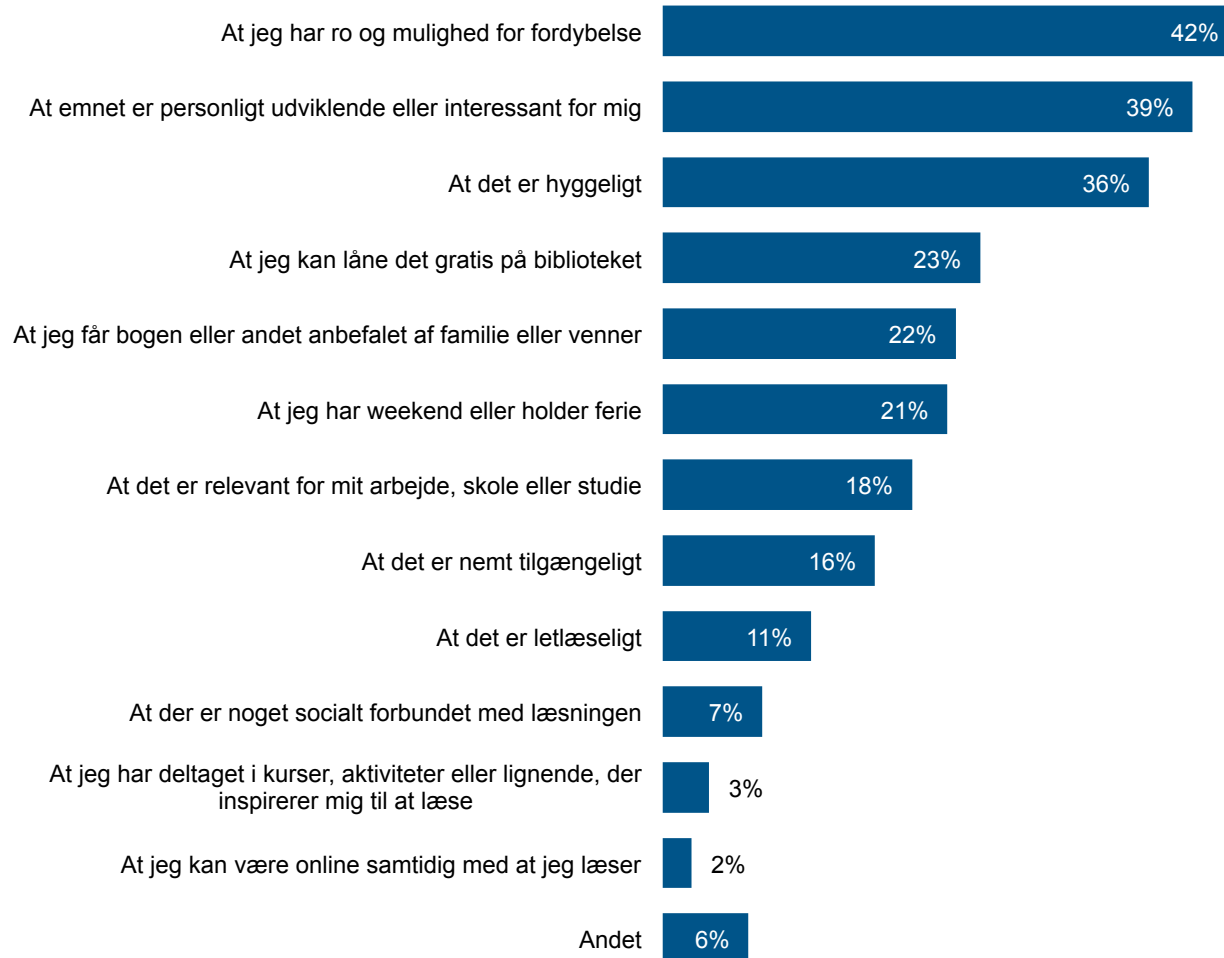
3.1 Typisk placering ved læsning af fysisk materiale

3.1 Typisk placering ved læsning af digitalt materiale

3.1 Faktorer med indflydelse på fysisk læsning

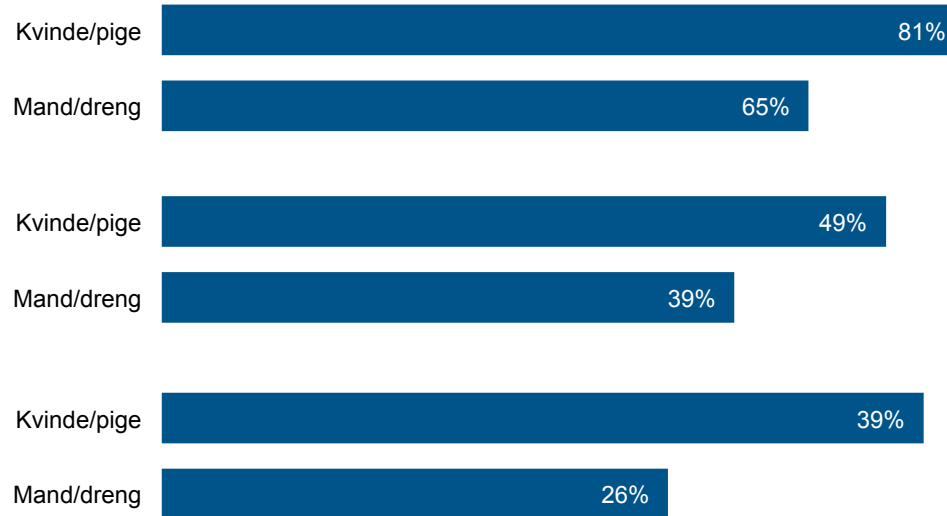

Denne figur viser de faktorer der har betydning for, at de adspurgte får lyst til, og går i gang med at læse fysiske materialer.

Nogenlunde den samme fordeling gør sig gældende med hensyn til digitale materialer.

3.2 Forskel mellem kønnenes biblioteksbrug og læsevaner

Figur 1: Andel, der benytter sociale medier ugentligt eller oftere, sammenholdt med køn

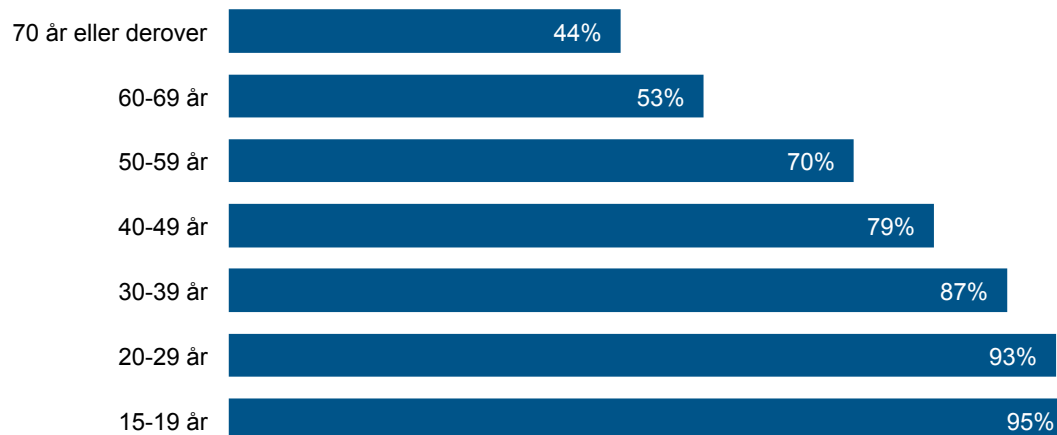
Figur 2: Andel, der har besøgt biblioteket fysisk for højst en måned siden, sammenholdt med køn

Figur 3: Andel, der læser romaner ugentligt eller oftere, sammenholdt med køn

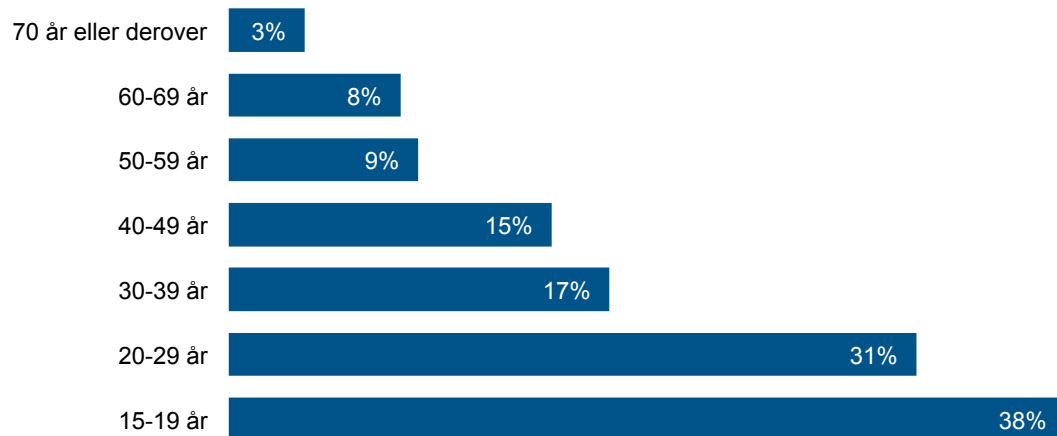
Disse tre figurer er blot eksempler – analysen viste, at køn spiller ind i mange andre sammenhænge. Den generelle tendens var at kvinder var de mest digitaliserede, bedst læsende, og benyttede biblioteket mest.

3.3 Alder og digitale vaner

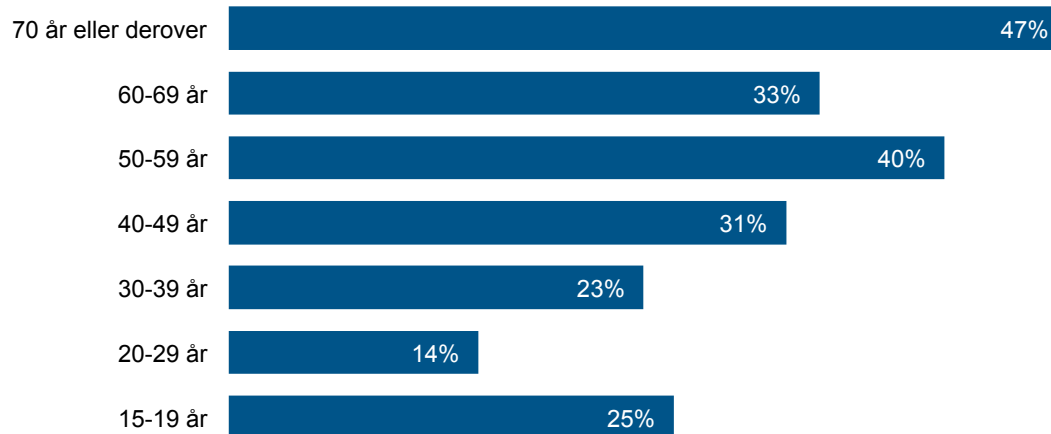
Figur 1: Andel, der benytter sociale medier ugentligt eller oftere, sammenholdt med alder

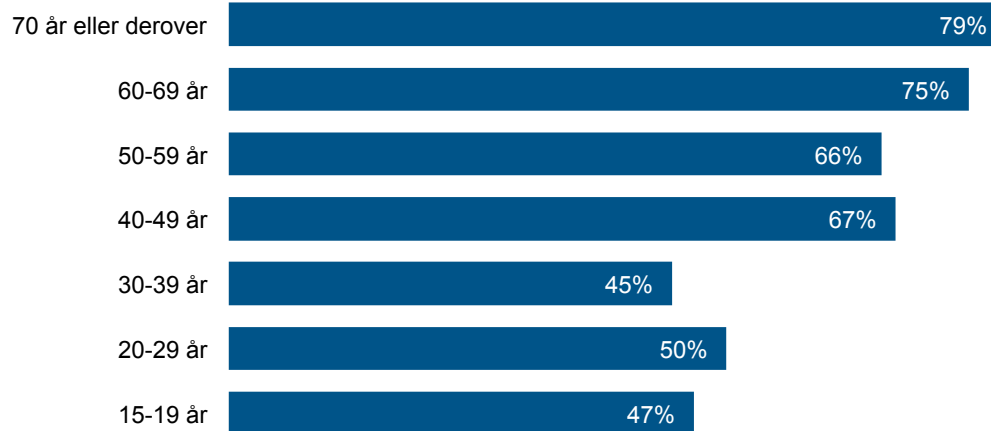
Figur 2: Andel, der læser blogs på nettet ugentligt eller oftere, sammenholdt med alder

3.3 Alder og fysiske læsevaner

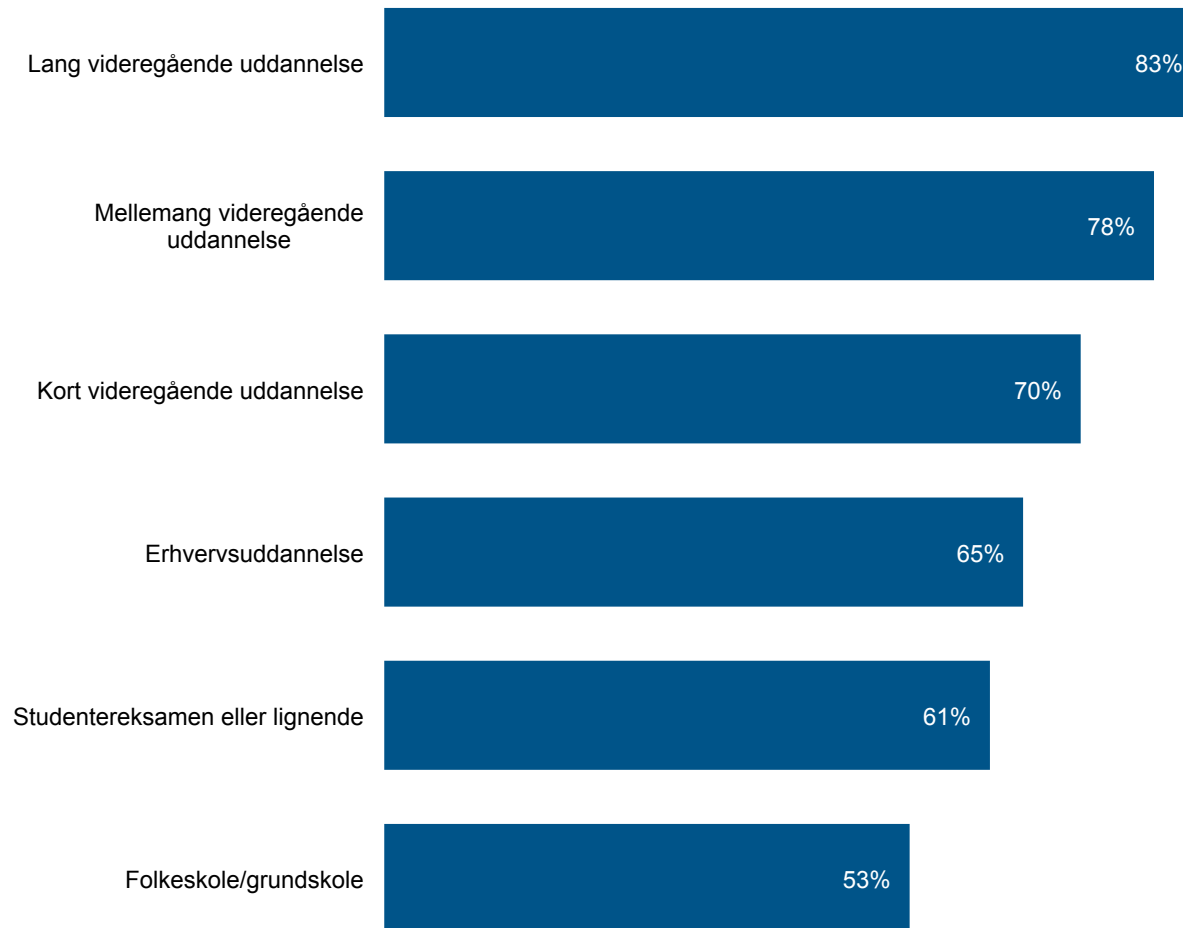
Figur 1: Andel, der læser romaner ugentligt eller oftere, sammenholdt med alder

Figur 2: Andel, der læser avis ugentligt eller oftere, sammenholdt med alder

3.4 Uddannelse og læsevner

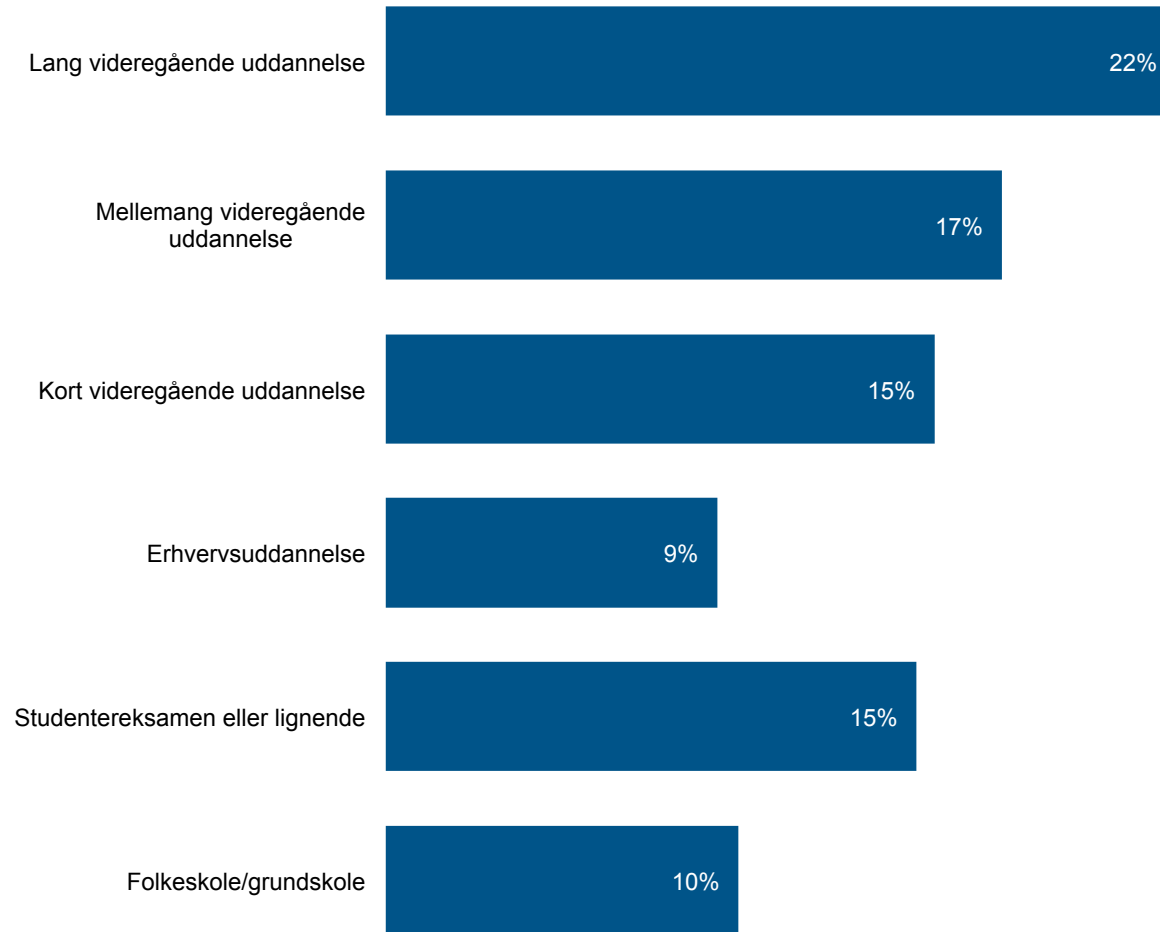

Denne figur viser andelen der har nemt eller meget nemt ved at forstå indholdet i breve og beskeder fra det offentlige, fordelt på længst gennemførte uddannelse.

Tendensen er at læsevne stiger i takt med uddannelsesniveau. Dette gør sig ikke kun gældende med hensyn til breve og beskeder fra det offentlige, men også med indholdet i digte og noveller, og til en vis grad indholdet i romaner.

3.4 Uddannelse og digitaliseringsgrad

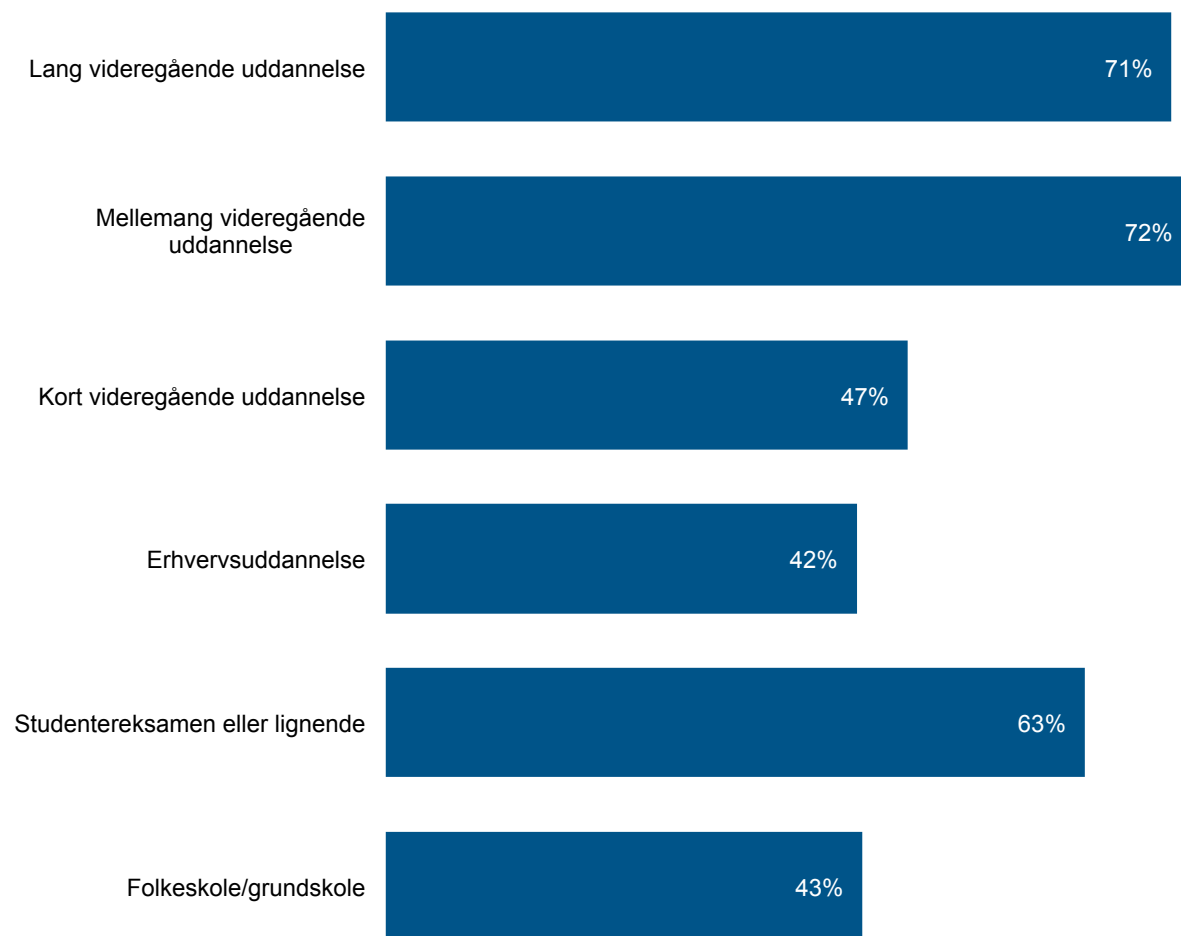
Denne figur viser andelen der foretager indkøb på internettet ugentligt eller oftere, fordelt på længst gennemførte uddannelse. Denne faktor er ofte en god indikator for en persons generelle digitaliseringsgrad.

Det fremgår at personer med folkeskole-/grundskoleuddannelse eller erhvervsuddannelse sjældnest benytter internettet til indkøb.

Personer med studentereksamen eller kort videregående uddannelse befinder sig lidt bedre, og herefter stiger hyppigheden med længere uddannelse.

3.4 Uddannelse og bogudlån

Denne figur viser andelen af personer, der er noget eller meget interesserede i at låne fysiske bøger på biblioteket, fordelt på længst gennemførte uddannelse.

Det fremgår at grupperne med folkeskole-/grundskoleuddannelse, erhvervsuddannelse eller kort videregående uddannelse er de mindst interesserede. Personer med studentereksamen, og især mellemlang eller lang videregående uddannelse, viser høj interesse.

Nogenlunde samme tendens gør sig gældende med hensyn til interesse for lån af digitale bøger, samt for køb af fysiske bøger.

4. Digitalisering og læsevaner

1. Om fysisk læseindeks og samlet læseindeks
2. Læsepræferencer og læsning
3. Digitaliseringsgrad og læsning

4.1 Om fysisk læseindeks og samlet læseindeks

I dette afsnit benyttes det fysiske og det samlede læseindeks.

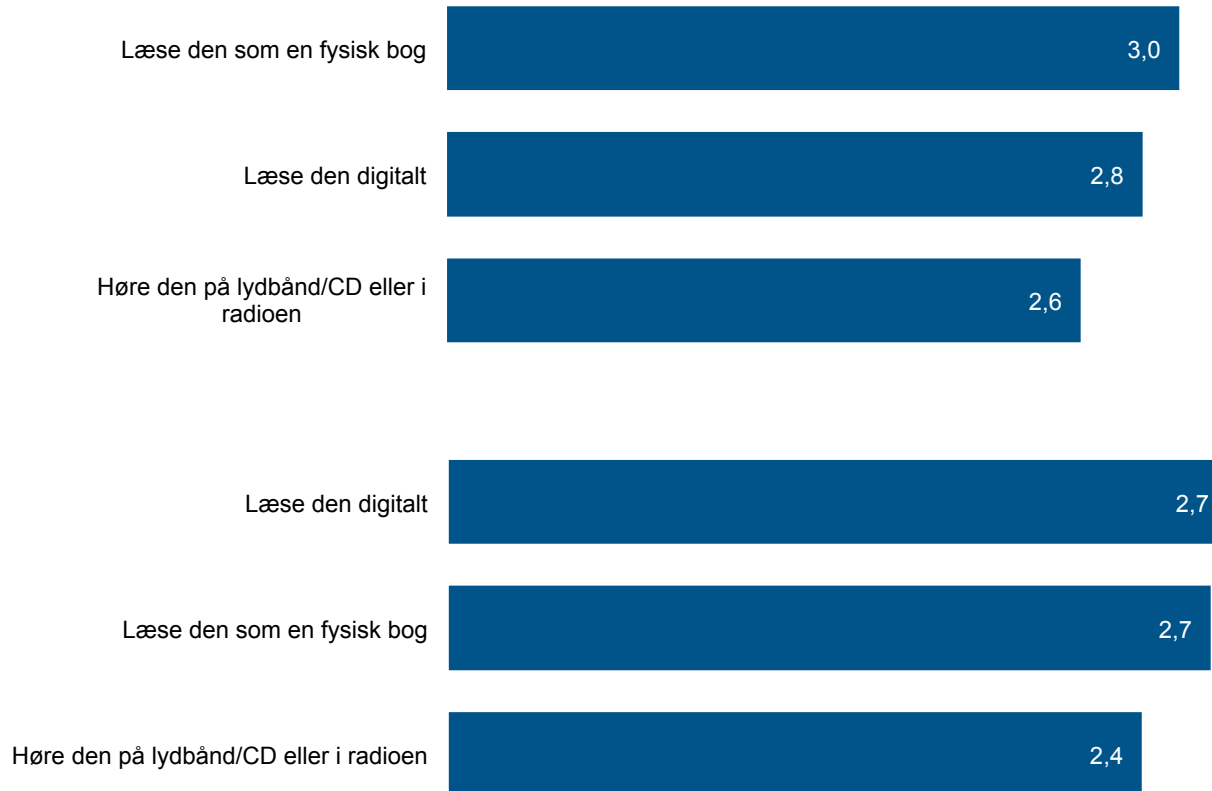
Disse indeks er indikatorer for grupperes læsehyppighed.

Det fysiske læseindeks omhandler kun læsning af fysiske materialer, mens det samlede læseindeks omhandler læsning af både fysiske og digitale materialer.

Begge indeks går fra 0 til 6, hvor 0 er meget sjælden læsning, og 6 er meget hyppig læsning.

4.2 Læsepræferencer og læsning

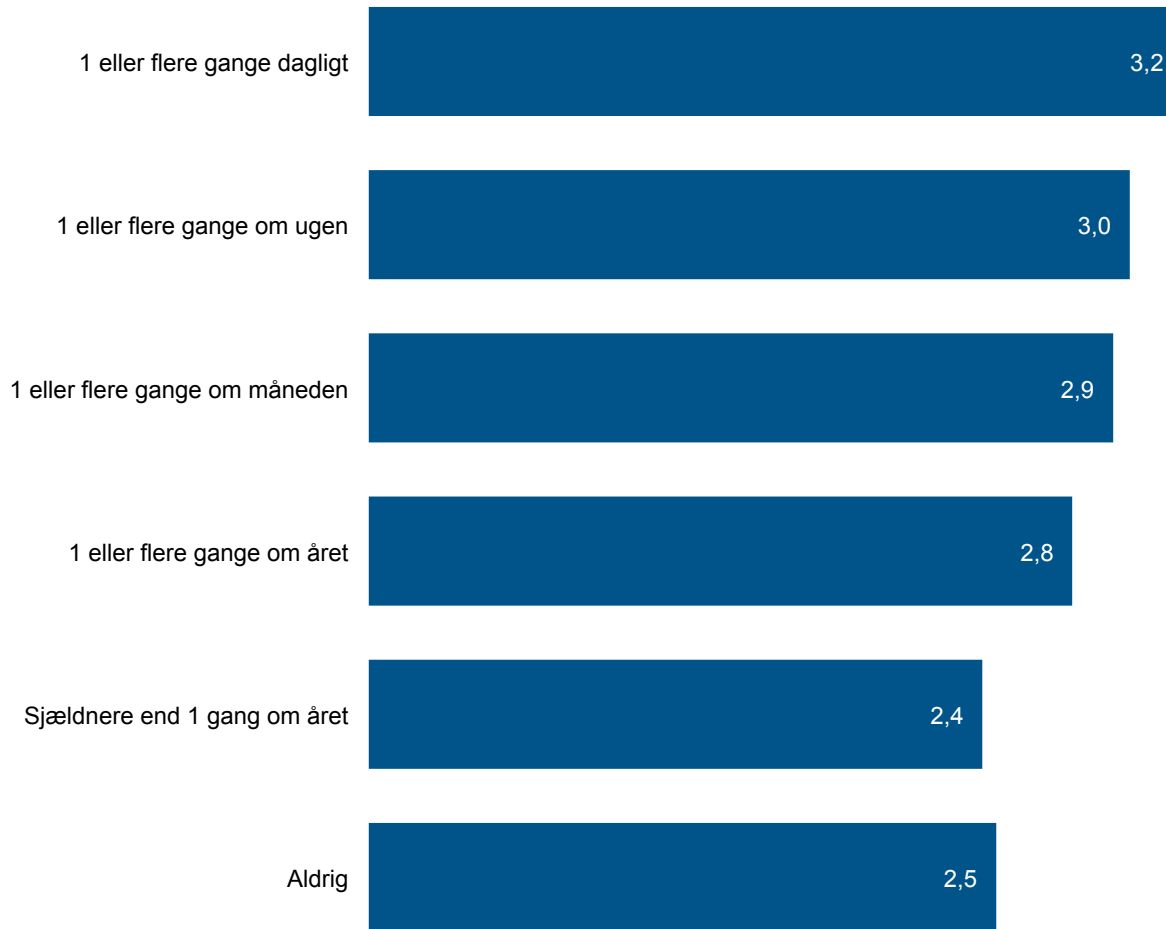

Figur 1: Foretrukken måde at læse/høre en roman på, sammenholdt med fysisk læseindeks

Figur 2: Foretrukken måde at læse/høre en roman på, sammenholdt med samlet læseindeks

4.3 Digitaliseringsgrad og fysisk læsning

Denne figur viser hyppighed af indkøb og betaling på nettet, sammenholdt med fysisk læseindeks.

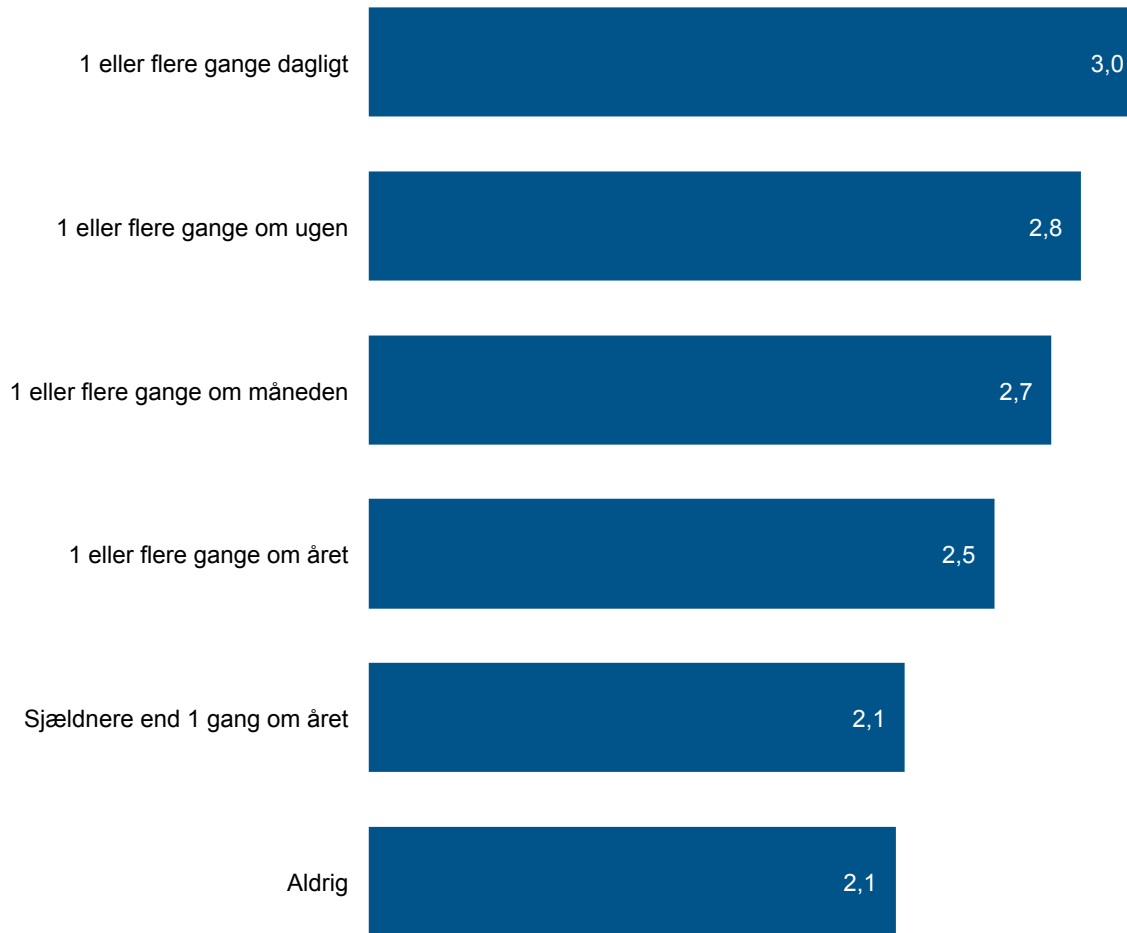
Brug af internettet til betaling og indkøb er generelt en god indikator for en persons digitaliseringsgrad.

Det ses at personer med en højere grad af digitalisering, også læser fysiske materialer hyppigst.

Dette gør sig også gældende, hvis man i stedet for indkøb på internettet ser på brug af internettet til læsning og søgning af information og digitale nyheder.

4.3 Digitaliseringsgrad og læsning samlet set

Denne figur viser hyppighed af indkøb og betaling på nettet, sammenholdt med det samlede læseindeks.

Det ses at personer med en højere grad af digitalisering læser mest samlet set.

Dette gør sig også gældende, hvis man i stedet for indkøb på internettet ser på brug af internettet til læsning og søgning af information og digitale nyheder, på brug af internettet til underholdning, til digitale betalingstjenester for litteratur, eller til at se film på YouTube eller lignende.

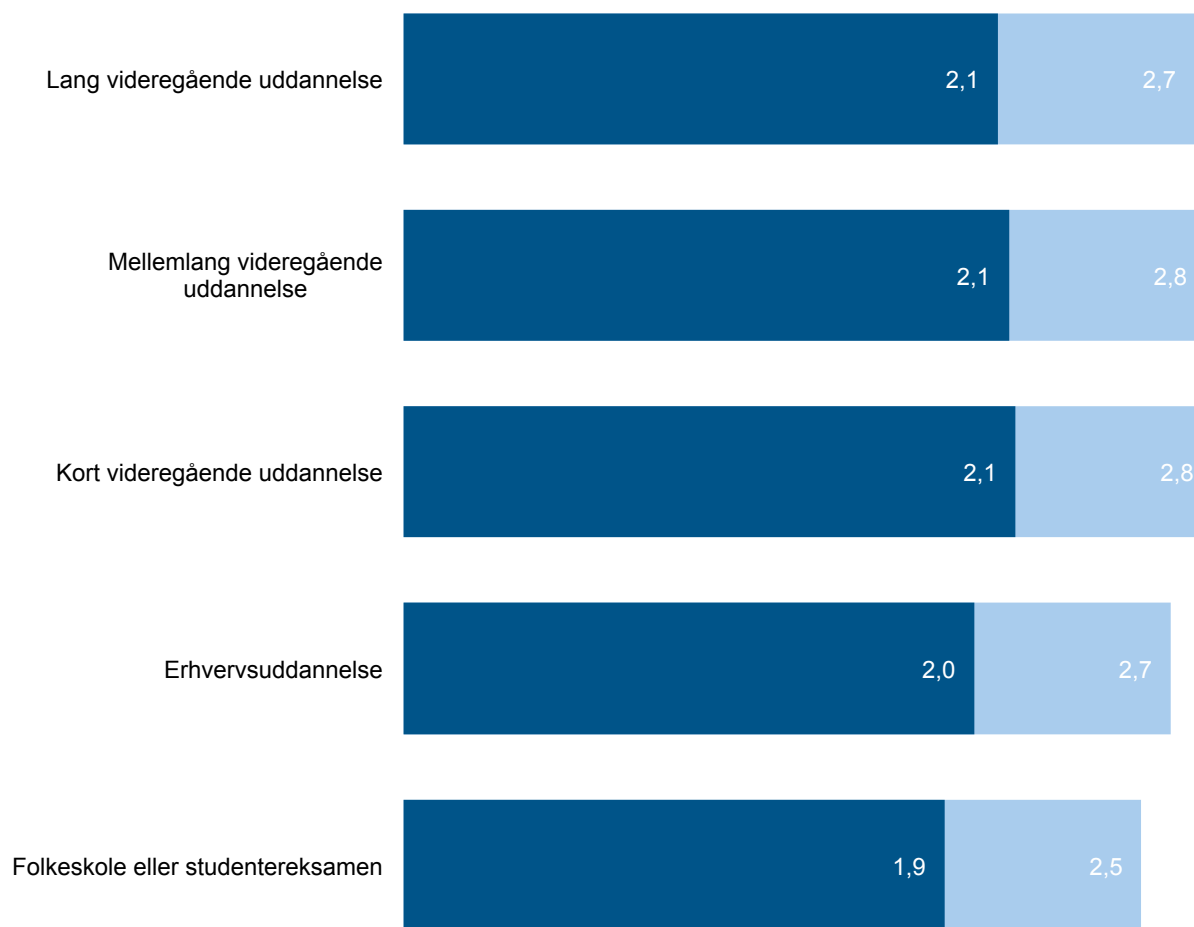

5. Betydning af biblioteksbrug i barndom

1. Biblioteksbrug i barndoms indflydelse på læsning
2. Biblioteksbrug i barndoms indflydelse på andre faktorer

5.1 Biblioteksbrug i barndoms indflydelse på læsning

På denne figur er respondenterne blevet delt ind efter hvilken uddannelse deres forældre har/havde.

Tallene til venstre viser placering på det samlede læseindeks for dem, der i barndommen benyttede biblioteket sjældnere end årligt. Tallene til højre viser placering for dem der benyttede biblioteket ugentligt eller oftere.

Det ses således at forældres uddannelse har en vis betydning for læsningshyppighed senere i livet, men også at biblioteksbrug i barndommen har en betydeligt større betydning.

5.2 Biblioteksbrug i barndoms indflydelse på andre faktorer

Analysen viser desuden, at hyppigt biblioteksbrug i barndommen har en positiv indflydelse på:

- Lysten til at låne fysiske og digitale bøger på biblioteket
- Lysten til at købe fysiske og digitale bøger
- Evnen til at læse og forstå indholdet i romaner, noveller, digte, avisartikler, magasiner og breve og beskeder fra det offentlige

6. Eftermåling: resultater og evaluering

1. Selvvurderet effekt af forløb
2. Konkrete forbedringer som følge af forløb

6.1 Deltageres vurdering af forløbet

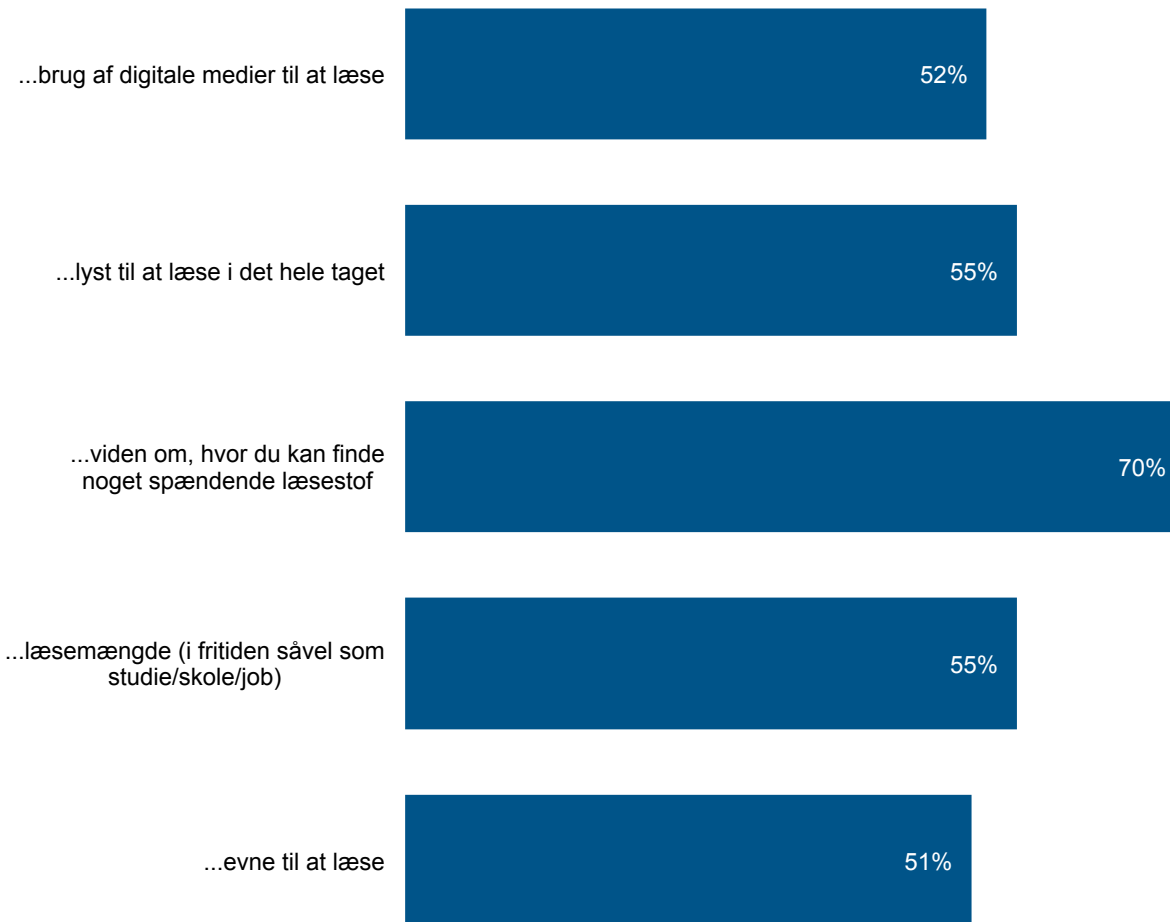

Denne figur omhandler de personer, der har deltaget i et læseforløb, og deres vurdering af dette forløb.

Det fremgår at 70% i nogen eller høj grad mener at forløbet har været lærerigt, 63% at det har været relevant, og 53% at det har været spændende.

6.1 Deltageres vurdering af forløbet

Denne figur viser andelen af deltagere, der i nogen eller høj grad vurderer, at deltagelse i forløbet i fremtiden vil øge følgende ting.

Det ses at de fleste af deltagerne har stor tiltro til de positive effekter af forløbet, især når det kommer til viden om at finde spændende læsestof.

6.1 Deltageres vurdering af forløbet

”Ser jeg en artikel på nettet, så læser jeg hele artiklen nu, det var jeg ikke så god til før.” – Anders, ung mand

”Har aldrig læst en krimi før forløbet startede, men nu kan jeg godt lide det. Det var fordi vi blev introduceret til det.” –
Asbjørn, ung mand

”Ja, det har øget min læsning, jeg læser jo andre steder nu og jeg benytter lydbøger og e-bøger som jeg kan have med over alt. Det giver nye muligheder for mine læsevaner.” –
Jan, ældre mand

6.2 Ændringer i vaner fra før til efter deltagelse

Figur 1: Andel, der bruger apps på smartphone eller tablet ugentligt eller oftere

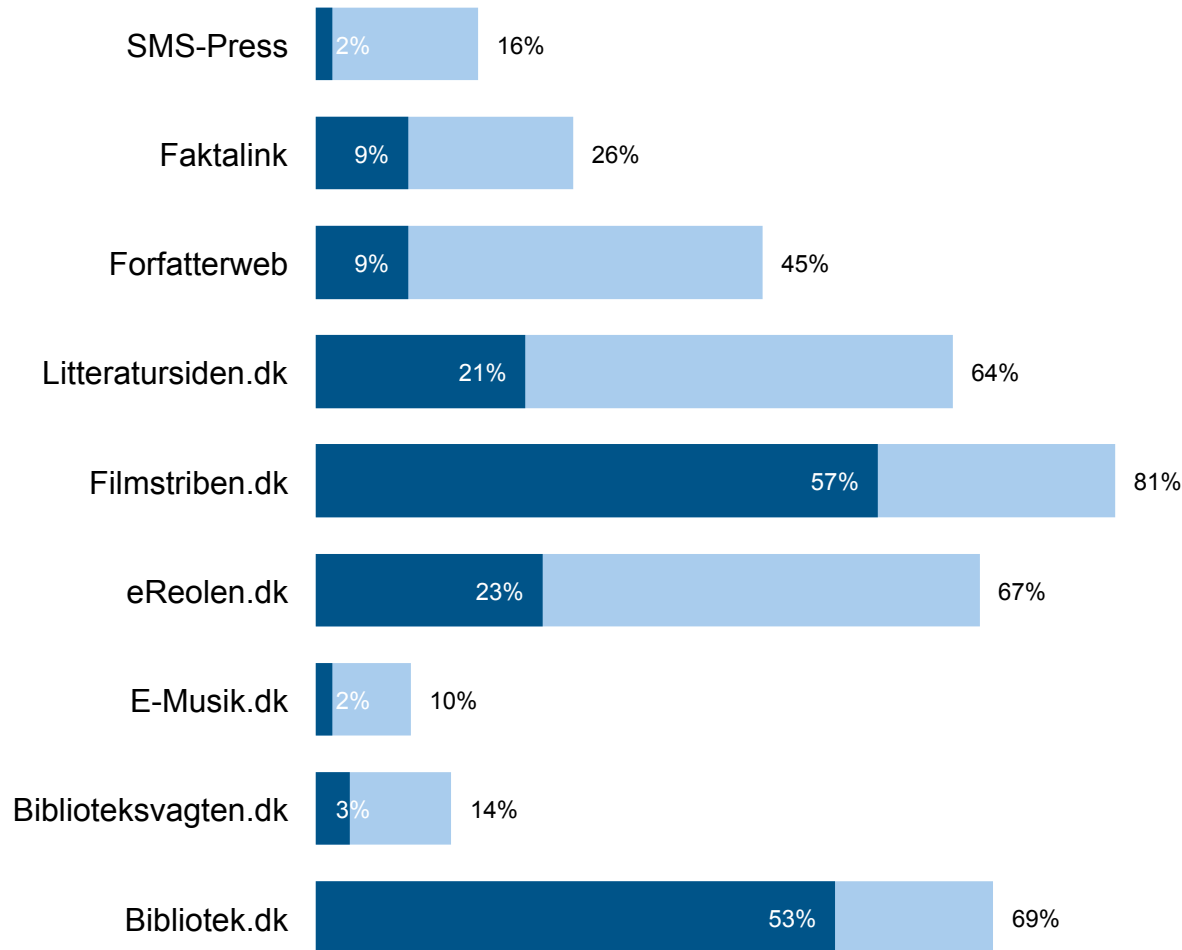
Figur 2: Andel, der har besøgt biblioteket fysisk for højst en måned siden

Figur 3: Andel, der har besøgt biblioteket digitalt for højst en måned siden

6.2 Ændringer i kendskab til digitale tilbud

Denne figur viser ændringer i kendskabet til forskellige digitale bibliotekstilbud.

Det hvide tal til venstre viser andelen der kendte til tilbuddene før deltagelse i et læseforløb, mens de sorte tal til højre viser kendskab efter deltagelse.

Det fremgår at kendskabet til alle disse digitale bibliotekstilbud er steget betydeligt.

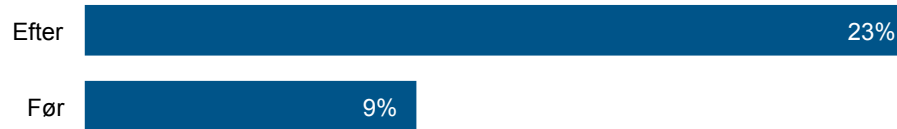
6.2 Ændringer i kendskab til digitale tilbud

”Jeg syntes at de der hjemmesider fungerer rigtig godt. I stedet for at Google og skrive, så kan man her gå ind under digte direkte. Det fungerer også godt at man kan låne bøger på nettet.” – Katrine, ung kvinde

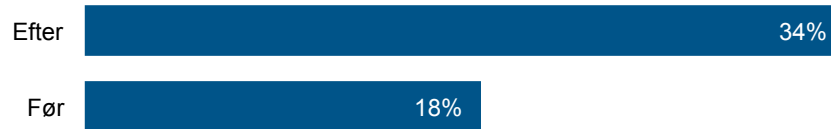
”Jeg tror at tilgængeligheden til biblioteket er blevet meget større og jeg har fået viden om de forskellige tilbud. Det gør at jeg nok vil læse mere fremover.” – Liv, ældre kvinde

6.2 Faktorer med indflydelse på igangsætning af læsning

Figur 1: Andel der angiver, at det har betydning for, at de går i gang med at læse fysisk materiale, at materialet er nemt tilgængeligt, før og efter deltagelse i forløb

Figur 2: Andel der angiver, at det har betydning for, at de går i gang med at læse digitalt materiale, at materialet er nemt tilgængeligt, før og efter deltagelse i forløb

Afrunding

- Fysiske medier benyttes oftere end digitale medier
- Mange har svært ved at læse og forstå indholdet i breve og beskeder fra det offentlige
- Samspelet mellem fysisk og digital læsning er overordnet: Personer, der ofte læser fysisk er mere digitaliserede og de læser samlet set mere.
- Projektet viser, at læsning formentlig kan øges for alle grupper
- Biblioteksbrug i barndommen har en positiv indflydelse på læsningshyppighed senere i livet. *Efter kontrol for indflydelse fra forældres uddannelse!*

Afrunding

Efter forløbet vurderer projektdeltagerne:

- projektet har været **spændende, relevant og lærerigt**
- projektet har haft en positiv **indflydelse på deres lyst og evne til at læse**
- at projektet har øget deres **læsningshyppighed**
- At projektet har øget **viden om hvordan man finder interessant læsestof digitalt**
- Deltagerne benytter oftere apps
- Besøger biblioteket både fysisk og digitalt
- Øget kendskab til mange af bibliotekets digitale tilbud

